

УРОК ЗВИТЯГИ

березень

Структура Уроку звияги:

- I. Вступ.
- II. Основна тема уроку.
- III. Додаткові матеріали.
- VI. Заклучна частина.

У березні відзначається ряд важливих історичних та державотворчих дат. Однією із найважливіших є День українського добровольця. Завдяки добровольчому руху в 2014 році наша армія змогла піднятися з колін, дати відсіч зовнішній агресії, і наша держава вистояла. Тому ми вважаємо, що саме ця дата стала початком сучасної звияги українського вояцтва. Відповідно пропонується для усіх вікових категорій учнів (5-11 класів) вступну частину уроку присвятити українським добровольцям, а далі перейти до основної теми уроку та висвітлити додаткові теми (позначені в дужках) - основні історичні події березня та дні народження видатних особистостей.

Пропонуємо вибірку основних та додаткових тем для розгляду з учнями 5-11 класів:

5 клас: Іван Чмола - засновник Пласту (Микола Лисенко)

6 клас: Георгій Нарбут (Архип Люлька).

7 клас: За єдину Україну - мітинг в Донецьку 15 березня 2014 року (Сергій Синенко).

8 клас: Іван Мазепа - діяч і патріот.

9 клас: Устим Кармалюк - народний герой. (Михайло Вербицький та перше публічне виконання «Ще не вмерла Україна» в Перемишлі).

10 клас: Калейдоскоп звияг українців початку 20 століття - Центральною радою піднято жовто-синій прапор; створено військове товариство «Січові

стрільці»; створення Українського військового клубу імені Павла Полуботка"; Карпатська Україна проголосила незалежність. (Микола Міхновський, Августин Волошин).

11 клас: Добровольці російсько-української війни (Тарас Бульба-Боровець, Володимир Шухевич).

ВСТУП

День українського добровольця

В Україні 14 березня з метою вшанування мужності та героїзму захисників незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, подальшому зміцненню патріотичного духу в суспільстві, посиленню суспільної уваги та турботи до учасників добровольчих формувань та на підтримку ініціативи громадськості, рішенням Верховної Ради від 17 січня 2017 року, відзначається День українського добровольця.

У цей день у 2014 році перші добровольці з Майдану вирушили на тренувальну базу під Києвом. Навесні того ж року при облдержадміністраціях було розпочато набір до батальйонів територіальної оборони, що формувалися з мешканців-добровольців областей під керівництвом Міністерства оборони України. Одночасно створювалися добровольчі формування Національної гвардії України і патрульної служби поліції особливого призначення під керівництвом Міністерства внутрішніх справ. Окремо добровольці формували незалежні від державних силових структур добровольчі батальйони, які стали щитом на захисті України на початку російської збройної агресії.

Їх внесок важко переоцінити - саме добровольці зі зброєю в руках першими протистояли озброєній російській армії. Навесні 2014 року була зафіксована рекордна явка у військкомати країни. Люди приходили, не чекаючи повістки. Були й ті, хто не йшов у військкомати, а самоорганізовувався в батальйони й самі вирушили на Схід.

Завдяки добровольцям Україні вдалося протистояти російському агресору. Вони дали змогу мобілізувати сили в тилу й озброїти українську армію. Переважна більшість добробатів з часом перетворилися на військові частини силових структур.

Міністерством у справах ветеранів України спільно з експертам створено Книгу пам'яті Добровольців, до якої внесені дані про полеглих добровольців. Книга буде висталено в Залі пам'яті Міноборони.

10 фактів про українських добровольців

1. Датою, яку обрали для початку відрахування історії добровольчого руху, стало **14 березня 2014 року**. Тоді перші **500 бійців** Самооборони Майдану

прибули на полігон Нацгвардії у Нових Петрівцях на Київщині. З них було сформовано перший добровольчий батальйон оперативного призначення Національної гвардії України.

2. Тренування проходили на полігоні спецпідрозділу "**Барс**". Бойовим навчанням добровольців керував начальник Управління бойової та спецпідготовки Головного управління Нацгвардії генерал-майор **Сергій Кульчицький**. Від штабу Самооборони Майдану підготовку координував сотник 9-ї сотні **Андрій Антонищак**.

5 квітня 300 резервістів склали присягу. Після цього вони відбули на схід України, спершу до Павлограда (Дніпропетровська область) а потім, — на бойове чергування до району Ізюм — Слов'янськ.

Незабаром до резервістів приєднався і генерал Кульчицький, який опікувався підрозділом до своєї трагічної загибелі 29 травня на горі Карачун у Слов'янську.

3. **16 травня** закінчили навчання і склали присягу ще 270 добровольців, які сформували 2-й резервний батальйон оперативного призначення НГУ. Координатором його підготовки був **Андрій Тірон**. Особовий склад Другого батальйону відбув до зони АТО 29 травня. Батальйон прибув під Слов'янськ та Краматорськ для служби на блокпостах. У **липні 2014 року** із солдатів 1-го та 2-го резервних батальйонів сформували батальйон оперативного призначення імені генерала Кульчицького.

4. Одним з центрів добровольчого руху став у той період Дніпропетровськ (тепер - Дніпро), де місцеві колоборанти також спробував влаштувати силові проросійські акції. Батальйон **Дніпро-1** почали створювати 14 квітня 2014 року. Формування батальйону відбувалося на базі раніше створеного Полку національного захисту Дніпропетровської області.

6 травня 2014 року було укомплектовано 1-шу роту батальйону "Дніпро-1". З **11 травня 2014 року** бійці розпочали патрулювання Красноармійського, Добропільського, Великоновосілківського, Олександрівського районів Донеччини. Окупанти з «ДНР» спробували закріпитися у цих районах, однак не мали в них великої підтримки.

30 травня батальйон «Дніпро-1» разом з батальйоном територіальної оборони Дніпропетровщини, з метою контролю залізничного сполучення, взяли під контроль залізничні станції Просяна, Слов'янка, Добропілля, Дачна та усі станції на межі Дніпропетровщини та Донеччини.

6 червня перша рота батальйону після прийняття присяги відбула у зону проведення АТО. У липні частина підрозділів батальйону базувалася у Маріуполі.

5. Також добровольчі підрозділи створювалися під час боротьби з російськими окупантами на Луганщині, де у **травні 2014 року** сформувався. Батальйон

територіальної оборони **"Айдар"**. Першим комбатом "Айдару" став сотник Самооборони Євромайдану, підполковник **Сергій Мельничук**.

22 травня в Старобільську відбулася перша операція батальйону. Група добровольців з Луганська, Ровеньків, Антрацита і з інших регіонів країни полонила російських найманців, які блокували пересування української військової техніки в бік Луганська.

Батальйон передусім брав участь у боях за північні і центральні райони Луганщини. Наприклад, **14 червня** під повний контроль української влади перейшло місто Щастя. У визволенні міста брав участь батальйон «Айдар».

6. Окрема сторінка добровольчого руху пов'язана з півднем Донеччини.

5 травня 2014 року у Бердянську. був створений Батальйон **"Азов"** Його основу склали учасники Автомайдану та організації "Патріот України".

20 травня було оголошено про набір бійців до батальйону.

На початку травня його бійці провели кілька боїв з диверсійними групами в околицях Маріуполя. **13 червня** бійці батальйону "Азов" за підтримки Нацгвардії, батальйону "Дніпро-1" та ЗСУ звільнили від окупантів Маріуполь.

7. Окремою, частиною цього руху став Добровольчий український корпус, який створили активісти Правого сектора.

Рішення про створення корпусу було ухвалено **в червні 2014 року**. Назву **"Добровольчий український корпус" (ДУК)** для нового формування ухвалила нарада командирів організації.

15 липня лідер Правого сектора Дмитро Ярош оголосив про формування корпусу. Офіційним днем створення ДУК вважається **17 липня**.

8. У **квітні 2014 року** командир добровольчого батальйону «Донбас» оголосив про збір коштів та запис добровольців. Наприкінці травня їх кількість сягнула 120 осіб. На озброєнні батальйону були легка стрілецька зброя та снайперські гвинтівки.

Тоді особовий склад "Донбасу" на 80 % складався з мешканців Донецької області. Добровольці базувалися на території Дніпропетровської області.

15 травня батальйон звільнив захоплений окупантами райвідділ міліції у Великій Новосілці.

22 травня бійці батальйону взяли під охорону адміністративні будівлі Володарського району Донеччини.

Вранці **23 травня** батальйон потрапив у засідку у селі Карлівка Мар'їнського району. Батальйон тоді втратив п'ятьох бійців загиблими, семеро було поранено.

9. Важливою частиною добровольчого руху були грузинський та чеченський підрозділи.

Грузинський національний легіон був заснований **2014 року** добровольцями-грузинами. З **24 лютого 2016 року** батальйон воює у складі Збройних Сил. Після включення до складу 54-ї бригади він став називатися 25-й батальйон "Київська Русь". В Україні це був **перший випадок**, коли до

складу Збройних сил офіційно прийняли іноземців. А батальйон імені Джохара Дудаєва було створено на початку березня 2014 року в Данії. Ініціатором його створення стала діаспорна організація «Вільний Кавказ», яка з 2006 року працювала в Данії.

У зв'язку з російською агресією в Криму Президія "Вільного Кавказу" зробила заяву про намір формувати батальйон. Його Командиром став Іса Мунаєв, комендант Грозного у 1999-2000-му роках.

10. День українського добровольця встановлений Верховною Радою 17 січня 2017 року. Як йшлося у рішенні Ради, його запроваджено "з метою посилення суспільної уваги та турботи до учасників добровольчих формувань".

(https://espreso.tv/article/2020/03/14/10_faktiv_pro_ukrayinskykh_dobrovolciv)

ДОВІДКОВІ МАТЕРІАЛИ ОСНОВНОЇ ТА ДОДАТКОВОЇ ТЕМИ УРОКУ:

5 клас:

Про першопочатки Пласту: <https://100kroktiv.info/2015/11/pro-pershopochatku-plastu/>

Історичний календар "1892 – народився Іван Чмола, один із засновників пластового руху в Галичині, полковник Київських Січових Стрільців": <https://uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/berezen/6/1892-narodyvsya-ivan-chmola-odyn-iz-zasnovnykiv-plastovogo-ruhu-v-galychyni-polkovnyk-kyivskykh-sichovykh-strilciv>

Заснування Пласту - Іван Чмола (стор.34) :

https://www.plast.ca/bm~doc/Plast-Unikalna-Istoriia-Ukrainskoho-Skautskoho-Rukhu-Orest-Subtelny-20201208.pdf?fbclid=IwAR3_jEsRtRl2S2OUGpPxKcqR-AFfIo6hSTJybUdjzbs_OM99278_HMkioOI

6 клас

Історичний календар "1908, народився авіаконструктор Архип Люлька": <https://uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/berezen/23/1908-narodyvsya-aviakonstruktor-arhyp-lyulka>

Від книжки до гривні. Український стиль Георгія Нарбута: <http://www.istpravda.com.ua/articles/2011/08/26/53367/>

Георгій Нарбут. Плакат із циклу "Люди свободи": <https://old.uinp.gov.ua/page/lyudi-svobodi>

Відеоролик "Люди Свободи. Георгій Нарбут":

<https://www.youtube.com/watch?v=RGzs3Ai-rYA>

7 клас

Інформаційний марафон про громадянський спротив окупації Донбасу: <https://uinp.gov.ua/pres-centr/novyny/startuvav-informacynyy-marafon-pro-gromadyanskyu-sprotyv-okupaciyi-donbasu>

Сергій Синенко: <https://nebesnasotnya.com/sergij-syenko.html>

Відеосюжет “3-тисячний мітинг за Єдність України”: https://youtu.be/kBBQ_3MmRbs

Напад на проукраїнський мітинг у Донецьку: <https://youtu.be/ma1-44M-RXg>

У Донецьку на мітинг за єдину Україну напали невідомі: <https://youtu.be/SQt5G1dNLo>

ДОНЕЦЬК #3. ГРОМАДЯНСЬКИЙ СПРОТИВ ДОНБАСУ: <https://youtu.be/fJW1MXdKFc8>

8 клас:

Історичний календар "1639 - народився Іван Мазепа, гетьман України": <https://uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/berezen/20/1639-narodyvsya-ivan-mazepa-getman-ukrayiny>

381 рік тому народився гетьман Іван Мазепа, якому встановлено пам'ятник у Полтаві і названо вулицю: <https://poltava.to/project/6064>

Руйнуючи імперські міфи: соціальний ролик про Гетьмана Мазепу: <https://uinp.gov.ua/pres-centr/novyny/ruynuyuchy-imperski-mify-institut-nacionalnoyi-pamyati-prezentuye-socialnyy-rolyk-pro-getmana-mazepu>

Ролик проєкту "Український Південь" про мазепинських козаків на Одещині: <https://uinp.gov.ua/pres-centr/novyny/drugyy-rolyk-proyektu-ukrayinskyy-pivden-rozpovidaye-pro-mazepynskyyh-kozakiv-na-odeshchyni>

Виставка «Фактор свободи. Мазепа, Петлюра, Бандера: <https://uinp.gov.ua/vystavkovi-proekty/vystavka-faktor-svobody>

Брошура "Фактор свободи": <https://uinp.gov.ua/elektronni-vydannya/broshura-faktor-svobody>

Мазепа та Петро. Історія ЗРАДИ: <https://youtu.be/5NxiA-lY7sc>

9 клас:

Устим Кармелюк. Перший кіборг на селі:

<https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3115170-ustim-karmaluk-persij-kiborg-na-seli.html?fbclid=IwAR1FiDnG1Hs06ftyWamuaMc3JQTXaRQLPF4lmxn9r0KhHdqVlKmu g-5rQXA>

Устим Кармелюк. біографія:

<https://docs.google.com/document/d/1iGir4OVSNDjkXTiTviJyPQ5qdcMUOhG18WW2G5XHvA8/edit?usp=sharing>

Стаття "155 років тому вперше була виконана композиція «Ще не вмерла Україна» <https://armyinform.com.ua/2020/03/155-rokiv-tomu-vpershe-bula-vykonana-kompozycziya-shhe-ne-vmerla-ukrayina/>

Історичний календар "1815- народився Михайло Вербицький, композитор": <https://uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/berezen/4/1815-narodyvsya-myhaylo-verbyckyy>

Історичний календар " 2003- ухвалення Закону України "Про Державний Гімн України": <https://uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/berezen/6/2003-uhvalennya-zakonu-ukrayiny-pro-derzhavnyy-gimn-ukrayiny>

Михайло Вербицький - автор музики, відомої всьому світу
https://www.youtube.com/watch?v=yTzomrxGf_Y&feature=emb_logo

10 клас:

Історичний календар "1917, утворена Українська Центральна Рада: <https://uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/berezen/17/1917-utvorena-ukrayinska-centralna-rada>

Історичний календар "1917 - створення Українського військового клубу імені Павла Полуботка": <https://uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/berezen/29/1917-stvorennya-ukrayinskogo-viyskovogo-klubu-imeni-pavla-polubotka>

Брошура «Наша земля проголошує – вона була, є і хоче бути УКРАЇНСЬКОЮ»: <https://uinp.gov.ua/elektronni-vydannya/broshura-nasha-zemlya-progoloshuye-vona-bula-ye-i-hoche-buty-ukrayinskoyu>

Методичні рекомендації для загальноосвітніх навчальних закладів до 80-річчя проголошення незалежності Карпатської України <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/vchytelyam/metodychni-rekomendaciyi/do-80-richchya-progoloshennya-nezalezhnosti-karpatskoyi-ukrayiny>

Карпатська Україна:
https://drive.google.com/file/d/1m2ZTDdvCYqUfEW7m0_K88LGoxY0EtJLb/view?usp=sharing

Історичний календар "1873 - народився Микола Міхновський, ідеолог самостійництва": <https://uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/berezen/31/1873-narodyvsya-ideolog-samostiynictva-mykola-mihnovsky>

Августин Волошин (1874 – 1945): <https://old.uinp.gov.ua/publication/avgustin-voloshin>

Августин Волошин був президентом карпатської України один день: <https://old.uinp.gov.ua/news/avgustin-voloshin-buv-prezidentom-karpatskoi-ukraini-odin-den>

День в історії. Створення товариства "Січових Стрільців"
<https://www.youtube.com/watch?v=Ry8O2DYeDlk>

Дія перша. Весна: Центральна рада, українська революція, лютнева революція
<https://www.youtube.com/watch?v=qJhTR7zR4Q4>

100 років української революції: як починала Центральна рада
<https://www.youtube.com/watch?v=JXer2cdhLrY>

Центральна Рада (з циклу "Перемоги України")
<https://www.youtube.com/watch?v=Am-l-7hWlWY>

До 100-річчя створення Української Центральної Ради
<https://archives.gov.ua/wp-content/uploads/3.pdf>

Відеоролик до 80-річчя незалежності Карпатської України: <https://uinp.gov.ua/pres-centr/novyny/do-80-richchya-nezalezhnosti-karpatskoyi-ukrayiny-instytut-prezentuye-istorychnyy-videorolyk>

Карпатська Україна та її армія. Унікальні ФОТО
<https://www.istpravda.com.ua/artefacts/2011/03/16/31888/>

Виставка «Наша земля проголошує – вона була, є і хоче бути УКРАЇНСЬКОЮ»:
<https://uinp.gov.ua/vystavkovi-proekty/vystavka-nasha-zemlya-progoloshuye-vona-bula-ye-i-hoche-buty-ukrayinskoyu-do-80-richchya-nezalezhnosti-karpatskoyi-ukrayiny>

Срібна Земля. Хроніка Карпатської України 1919-1939:
<https://youtu.be/XAyZoJQhclw>

Відеололик "Люди Свободи. Микола Міхновський":
<https://www.youtube.com/watch?v=iv-EdeRpfkс>

Відеолролик "Поборники Незалежності" - Микола Міхновський":
<https://www.youtube.com/watch?v=zj4JxnHSRLQ>

Августин Волошин | Пишемо історію: <https://youtu.be/LAE6-YrriwM>

11 клас:

Плакати до Дня добровольця: <https://old.uinp.gov.ua/news/14-bereznya-den-ukrainskogo-dobrovoltsya?q=news/14-bereznya-den-ukrainskogo-dobrovoltsya>

Покликання «доброволець». Без наказів захищати батьківщину

<https://azov.org.ua/poklukannia-dobrovolec>

«Бути добровольцем»: п'ять історій бійців із Запоріжжя

<https://www.radiosvoboda.org/a/29820684.html>

Передова АТО: українські добровольчі батальйони

<https://www.museumsun.org/history/2/24>

15 інтерв'ю з добровольцями: <https://day.kyiv.ua/uk/article/ukrayinci-chytayte/15-intervyu-z-dobrovolcyamy>

Тарас Бульба-Борівець:

<https://drive.google.com/file/d/1Cci3WV1k9aMVuA44YgiCSFQy35boFsNL/view?usp=sharing>

«Воїни. історія українського війська»: добровольчий батальйон - збройні сили України <https://old.uinp.gov.ua/news/voini-istoriya-ukrainskogo-viiska-dobrovolchii-batalion-zbroini-sili-ukraini>

Українські Добровольці. Фільм <https://www.youtube.com/watch?v=MlRYmAhhV5EQ>

«Добровольці» І Нromadske.doc <https://www.youtube.com/watch?v=wpZJcDP2LeY>

Добровольці Божої Чоти офіційна версія https://www.youtube.com/watch?v=xB_-xU8IJnU

ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

Пропонуємо провести обговорення з учнями:

- Хто такі добровольці? Що нового ви дізналися про їхнє значення в сучасній історії нашої держави?
- Чи є серед знайомих ваших батьків добровольці? Які особливі риси їхнього характеру ви можете відзначити??
- Що саме важливе для себе ви зрозуміли із основної теми уроку?
- Які здобутки видатного діяча із додаткової теми вам більше запам'яталися?
- Які місця пам'яті, пов'язані із видатними діячами (добровольцями) є у вашому населеному пункті? Які меморіальні заходи там відбуваються?
- Чи потрібно і далі наслідувати звичаї українців (тем які розглядали), зокрема добровольців?